

До разової спеціалізованої вченої ради
Національного університету «Одеська
юридична академія»,
вул. Фонтанська дорога, 23, м. Одеса, 65009

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Кулик Анастасії Валеріївни на тему «Кримінально-протиправні посягання проти власності в державах германської правової сім'ї», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дисертаційного дослідження «Кримінально-протиправні посягання проти власності в державах германської правової сім'ї» зумовлена необхідністю вдосконалення кримінально-правової охорони права власності в Україні в умовах реформування кримінального законодавства та його адаптації до європейських правових стандартів. Посягання проти власності традиційно становлять одну з найбільш поширених категорій кримінальних правопорушень, що негативно впливають на економічну безпеку держави, рівень довіри до правової системи та ефективність захисту прав людини. У зв'язку з євроінтеграційними процесами особливого значення набуває дослідження законодавства держав германської правової сім'ї, які виробили ефективні механізми кримінально-правової охорони власності та мають значний досвід застосування сучасних правових інструментів у цій сфері.

Наукова та практична цінність дисертації полягає у здійсненні комплексного порівняльно-правового аналізу кримінально-протиправних посягань проти власності в державах германської правової сім'ї, виявленні спільних закономірностей і національних особливостей правового регулювання, а також формуванні обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення кримінального законодавства України. Результати такого дослідження можуть бути використані у законотворчій діяльності,

правозастосовній практиці, наукових дослідженнях і навчальному процесі, що підтверджує його актуальність, теоретичну значущість та практичну спрямованість.

Робота виконана у відповідності з тематикою наукових досліджень кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія», планом наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», планом наукової діяльності Південного регіонального центру Національної академії правових наук України.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувачки.

Викладені в роботі наукові положення, висновки і практичні рекомендації чітко сформульовані, базуються на статистично достовірних даних, містять вперше встановлені та вдосконалені, уточнені важливі наукові узагальнення, та обґрунтовано підсумовують проведене дослідження.

Наукова новизна положень, які виносяться на захист, полягає у системному дослідженні та аналізі теоретико-правових та науково-прикладних засад кримінально-правової охорони власності за законодавством країн германської правової сім'ї та України.

Практичне значення має сформована ідея виокремлення системи «майнових кримінальних правопорушень» в доктрині кримінального права держав германської правової сім'ї до яких авторка відносить загальну сукупність кримінально протиправних діянь проти власності, у сфері господарської діяльності та ті окремі склади кримінальних правопорушень, де чуже майно є предметом посягання.

Цікавим є підхід дисертантки щодо інтеграції класичної германської моделі кримінальних правопорушень проти власності в національне кримінальне право, шляхом виділення трьох груп посягань, передбачених Розділом VI Особливої частини КК України: 1) кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним заволодінням чужим майном (крадіжка, грабіж, розбій, привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем; умисне знищення або пошкодження майна); 2) кримінальні правопорушення проти окремих чужих майнових благ

(викрадення води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання; незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї; незаконне заволодіння транспортним засобом та ін.); 3) кримінальні правопорушення проти чужого майна та майнових прав (шахрайство, вимагання).

На увагу заслуговує запропоновані висновки щодо аналізу складів кримінальних правопорушень проти власності, їх особливостей та переосмислення окремих складових з наступними рекомендаціями щодо врахування даного матеріалу з метою вдосконалення чинного законодавства України.

Запропоновані зміни спрямовані на підвищення ефективності правозастосування, узгодження термінології, та врахування сучасних тенденцій і потреб у сфері кримінального права.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Результати дослідження Кулик Анастасії доповнюють теоретичні напрацювання в питанні кримінально-правової охорони власності з урахуванням досвіду країн германського типу правової сім'ї, що може сприяти покращенню кримінально-правової політики в частині охорони власності. Вдосконалення законодавства дозволить ефективніше застосовувати кримінально-правові приписи в цій сфері.

Апробація результатів дослідження здійснювалась через достатню кількість публікацій та виступів дисертантки, аналіз офіційної статистичної звітності та національної судової практики. Авторка дослідила кримінальне законодавство країн германського типу правової сім'ї в частині кримінальної відповідальності за кримінально карані посягання проти власності, що дозволило зробити висновки про можливість запозичення окремих положень для вдосконалення національного законодавства.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків. Обґрунтованість наукових положень і висновків зумовлені адекватними методологічними підходами для вирішення поставлених в дослідженні завдань, значним обсягом теоретичної та емпіричної бази.

Емпіричну базу дослідження склали статистичні і аналітичні дані МВС України, практика Верховного Суду та судів загальної юрисдикції України, рішення Європейського Суду з прав людини.

Оцінка змісту результатів дослідження. Результати дослідження є глибокими та всебічними. Дисертантка проаналізувала чинне кримінальне законодавство та проєкт нового КК України, акти кримінального законодавства окремих країн континентальної Європи (Німеччина, Австрія, Швейцарія, Ліхтенштейн) та інших держав, практику національних судів та ЄСПЛ, та виявила слабкі місця в національному правовому регулюванні, запропонувала конкретні зміни, які мають підвищити ефективність кримінально-правової охорони власності. Запропоновані зміни обґрунтовані як з теоретичної, так і з практичної точки зору.

Оцінка дисертації, її завершеності в цілому. Дисертаційна робота Кулик А.В. сформована та оформлена згідно чинних рекомендацій та вимог МОН України, наявні всі необхідні структурні елементи.

Потрібно відмітити, що складність дослідження цієї наукової проблеми, породжує і окремі дискусійні положення та зауваження. Так, у дисертації авторка обґрунтовує можливість використання досвіду держав германської правової сім'ї для вдосконалення кримінального законодавства України. Які саме положення кримінального законодавства Німеччини, Австрії чи Швейцарії, на думку автора, можуть бути імплементовані в Кримінальний кодекс України без втрати системності національного кримінального права, а які запозичувати недоцільно?

У роботі здійснено порівняльний аналіз кримінально-правової охорони власності в державах германської правової сім'ї. Чи свідчить проведене дослідження про наявність єдиної моделі криміналізації посягань проти власності в межах цієї правової сім'ї, чи, навпаки, кожна держава сформувала власний підхід? Які критерії вважає авторка визначальними для такого висновку?

Попри висловлені зауваження представлена дисертація виконана на належному науковому і методологічному рівнях, з широким використанням загальної та спеціальної літератури, аналізом статистичних даних та рішень судів України, практики Європейського суду з прав людини, має наукову цінність і практичну значимість, є завершеною, кваліфікованою самостійною науковою працею, що містить результати проведених авторкою досліджень.

Відомості про дотримання академічної доброчесності. В представленому дисертаційному дослідженні не виявлені порушення академічної доброчесності.

Висновок щодо відповідності встановленим вимогам. В цілому варто зазначити, що текст представленої до рецензування дисертації відповідає встановленим вимогам до наукових досліджень, містить ґрунтовний аналіз проблематики, науково обґрунтовані пропозиції та практичні рекомендації.

Робота Кулик Анастасії Валеріївни має потенціал для впровадження в практику правозастосування; в цілому відповідає вимогам, встановленим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), виконана на належному науковому і методологічному рівнях, є завершеною, кваліфікованою самостійною науковою працею, що містить результати проведених авторкою досліджень.

Отримані нові науково обґрунтовані результати досліджень розв’язують конкретне наукове завдання – комплексне порівняльно-правове дослідження кримінальної відповідальності за посягання проти власності в державах германської правової сім’ї, в якій запропоновано ряд пропозицій щодо внесення відповідних нормативних змін з метою підвищення ефективності захисної та регулюючої функції національного кримінального права в досліджуваній області.

Дисертація Кулик Анастасії Валеріївни на тему «Кримінально-протиправні посягання проти власності в державах германської правової

сім'ї» відповідає вимогам щодо дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, які встановлені в п.п. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року, а її авторка – Кулик Анастасія Валеріївна - на основі публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент

доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінального
права Національного університету
«Одеська юридична академія»

О.В. Степаненко